

Correspondència entre Simone i André Weil

Rouen, 28 de març del 1940

Cara germana meva,

tinc unes quantes observacions a fer-te sobre la teoria de la matemàtica grega; les unes més tècniques, les altres d'ordre general.

[...]

Una cosa que em plau molt de la teva reconstitució de les descobertes de Pitàgores sobre el triangle rectangle és que no suposa que hagi fet cap demostració.

[...]

Si no hi ha rastre de drama, en el curs de la matemàtica grega, és ben bé un xic perquè els matemàtics són gent molt poc dramàtica (un dia vaig fer empenyar molt l'Artin en sostenir-li que la matemàtica no podia ser un art "perquè" cap matemàtic no s'havia tornat boig). Pel que em sembla, Eudox degué ser el primer matemàtic de la història grega. Ja en faràs prou de dir que és de filiació pitagòrica, no puc pas creure que això importi gaire. No hi he cregut mai, que en escultura o pintura importés gaire que l'artista fos cristià, budista, etc. (malgrat tot el bombo sobre l'art-això i l'art-allò): els problemes que aquests artistes tenen als ulls i als dits són d'una importància i una dificultat tals que no tenen pas temps, de segur, de pensar en res més, i deuen molt fàcilment satisfer-se, crec, amb qualsevol doctrina que rebin per atzar; fins i tot, potser, no n'exceptuaria ni la pintura dels Sung (vull dir, del segle X al XII: mai no estic prou segur de recordar els noms de les dinasties), l'única de què tinc dubtes. Sigui com sigui, n'estic prou persuadit, de la veritat d'aquest principi per als matemàtics, fins i tot els grecs. Això, naturalment, no s'aplica pas a homes com Tales i Pitàgores.

Trobo, d'altra banda, molt seductores, i alhora prou versemblants, les teves idees sobre el paper de la proporció en la història del pensament grec. Això, però, no pas sense confirmar un poc, em sembla, que hi degué haver drama en l'afer dels inconmensurables. La proporció és allò que hom anomena; que hi hagi relacions que no siguin anomenables (i anomenable vol dir entre nombres enters), que hi hagi hagut uns logoi alogoi, ja el mot és talment trasbalsador, que no puc pas creure que en una època tan essencialment dramàtica, que va conèixer i tastar l'angoixa fins a tal punt, un fet tan extraordinari hagués pogut passar per una simple descoberta científica com, diguem, la transcendència dels nombres e i π . Si els grecs es van aferrar tan desesperadament a la proporció (i donant-li un nom tan extraordinari) no és pas, sens dubte, sense raó. Crec que no estimes gaire Nietzsche (potser el vas començar per Zarathustra, cosa que és un error); però va meditar, ell, més que ningú sobre l'alta època del pensament grec, i em penso que no tractaries pas a la lleugera una obra tan forta com el Naixement de la tragèdia (en aquesta obra hi ha, també, fragments d'un treball emprès sobre els filòsofs "presocràtics"; a dir veritat, no es remunta pas extremament lluny, en el temps; els seus presocràtics són, entre els grecs, Heràclit i, entre els moderns, Hölderlin). Si ens prenem les coses amb aquest esperit, el que dius de la proporció suggereix que hi degué haver, al

començament del pensament grec, un sentiment talment intens de la desproporció entre el pensament i el món (i, com tu dius, entre l'home i Déu) que els degué caldre, al preu que fos, tirar un pont per damunt d'aquest abís. Que s'haguessin pensat trobar-lo (i sòlid, i resistent) en la matemàtica, no pot ser més que creïble. Almenys, això pogué ser veritat per a certes escoles; l'esperit d'Èsquil, que era iniciat en els misteris d'Eleusis, em sembla prou diferent. Certament, amb el truc de l'esoterisme, s'explica tot el que es vol... Els hindús van cercar en una direcció tota altra: dir que l'home és idèntic a Déu, a l'univers, etc. dispensa evidentment de bastir cap pont.

Em demano, tanmateix, si per a Plató (en qui no hi ha, em sembla, el més petit rastre d'angoixa, que és sens dubte allò per què Nietzsche l'odiava tan fort), l'"aquí no entra ningú..." no s'ha pas d'interpretar, molt més planerament, dient que la matemàtica és "una gimnàstica de l'esperit": aquests mots, que no ens evoquen cap idea que no sigui d'una embafadora banalitat, podien tenir un fort sentit per a gent que veien en la gimnàstica una cosa tota altra que la que hi veiem nosaltres. Això no fóra, d'altra banda, més que una mena de transposició, en un pla més banal (com convé quan es tracta de la nostra època) i més secular, de la teva hipòtesi sobre la proporció com a procediment de purificació, si entens per això (com me penso) un procediment, un mitjà en certa manera auxiliar. Però voldria saber, de manera un xic més precisa: mitjà, ¿per a què? ¿Hi ha rastre, en l'alta època, de pràctiques i d'exercicis místics? El mot "místic" (el prenc en la seva accepció moderna) és d'altra banda imprecís en extrem; ho abraça tot, des de l'èxtasi eròtic fins a santa Teresa (l'admiro molt, santa Teresa, d'altra banda) o, a la manera dels sufis i de certes escoles hindús (he sentit a dir que aquesta tendència, a l'Índia, no és pas indígena sinó tardana i de filiació sufi), fins a l'absorció en la meditació sota totes les seves formes. ¿I d'on ve aquest sentit del mot "místic"? Sens dubte, deu venir de misteris, però molt tardà (¿els gnòstics?); i, a partir d'Alexandre, les portes eren obertes de bat a bat a tots els corrents que venien de l'Índia.

[...]

Fraternalment,

André

~~~~~

(passat el 28 de març del 1940)

Estimat germà,

el descobriment dels incommensurables comporta dues descobertes diferents: (1) que hi ha operacions amb xifres (per exemple, l'arrel quadrada de 2) que no comporten resultats en nombres racionals; i (2) que, per contra, a aquests resultats impossibles de trobar, els corresponen segments. Hom presenta la cosa, generalment, en ordre invers; suposa que primerament es va trobar que la diagonal del quadrat és arrel quadrada de 2 i que tot seguit es va buscar aquesta arrel de 2; o, en tot cas, que fou cercant una mesura comuna a uns segments que es van adonar que en certs casos aquesta mesura no existeix. Que l'aspecte geomètric d'aquesta noció hagués estat estudiat abans que l'aspecte aritmètic és una suposició arbitrària i del tot inversemblant; car els nombres van ser

estudiats molt abans que les rectes. Els babilonis necessàriament degueren adonar-se'n, que els seus mètodes algebrics duïen a solució només en cas que les dades haguessin estat convenientment triades —així, triaven les dades a partir de la solució. ¿Què en van pensar, dels altres casos? Si es van considerar aturats per una complicació de càlcul massa gran, o bé per una impossibilitat, no ho podem pas saber.

Però, per als pitagòrics o pre-pitagòrics, la cosa és molt més clara. Com que estudiaven les proporcions numèriques i totes les menes de mitjanes entre nombres, degueren cercar la mitjana geomètrica entre un nombre i el seu doble, com van fer amb la mitjana harmònica i la mitjana aritmètica. (Potser van donar a aquest problema la forma de la duplicació del quadrat; el problema de Delos¹ ho suggereix, per analogia.) La mitjana proporcional entre un nombre i el seu doble degué semblar-los difícil de trobar, en nombres racionals. A més, anomenaven l'aritmètica “ciència del parell i del senar”, cosa que suggereix que devien demanar-se si un nombre format d'una manera determinada és parell o senar.

D'ací, es pot suposar que es devien posar aquesta qüestió de la mitjana proporcional entre un nombre i el seu doble per a quan aquesta mitjana és un nombre enter. Els era fàcil de demostrar que aquesta mitjana és parell i senar alhora; per a això, n'hi ha prou de saber que només el quadrat d'un nombre parell pot ser parell, cosa que és gairebé immediata, especialment si hom es representa tot nombre quadrat per mitjà de punts. Per tant, una tal mitjana (en nombres enters) mai no existeix. És fàcil de concloure'n que mai no existeix, tampoc, en forma de fracció.

Aristòtil diu que la incommensurabilitat de la diagonal es demostra per l'absurd: perquè, si fos commensurable, el parell fóra igual al senar. És el text més antic sobre la qüestió.

Que l'arrel quadrada de $n \cdot 2n$ no existeixi, això pot haver estat angoixant. Però res no impedia a Pitàgores de saber-ho *abans* d'haver format la seva doctrina. Imaginem que hagués estat així; en aquest cas, el descobriment de la diagonal del quadrat hauria estat capaç de traspasar, no pas d'angoixa, ans de joia. Primerament, perquè una relació numèrica impossible d'expressar amb nombres existeix, tanmateix, definida per quantitats perfectament determinades. Després, perquè aquesta relació, per a ser copsada com a tal, exigeix un exercici d'intel·ligència molt més pur i despulat de l'ajut dels sentits que qualsevol altra relació entre nombres.

Un xoc com aquest, una tal joia, bé poden haver dut a la fórmula “tot és nombre”, és a dir: en totes les coses, sense excepció, hi ha relacions *anàlogues* a les relacions entre nombres. Car, si no, aquesta fórmula fóra estúpida, vist que no tot és nombre.

Penso que les coses devien passar així. Car el descobriment dels incommensurables va tenir una repercussió immensa. Ho sentim per la quantitat i la naturalesa de les al·lusions que s'hi van fer; i és citat contínuament com un exemple escollit. Si aquesta repercussió, però, hagués estat dolorosa, ho sentiríem, en les al·lusions. Doncs bé, s'hi sent el contrari. Així, en el *Menó*, Sòcrates, per a demostrar que totes les ànimes vénen del “cel intel·ligible” i els en “revé el record”, interroga un esclau sobre la duplicació del quadrat. Aquest problema, doncs, va lligat a un coneixement que testimonia eminentment l'origen diví de l'ànima. L'*Epinomis* (apòcrif de Plató) diu: “Això que en diem, amb un nom ben ridícul, geometria, i que és l'assimilació (*omoiesis*) dels nombres (*arithmôn*) de natural (*fusei*) no semblants entre ells, assimilació feta tornar manifesta per la naturalesa (*pros moiran*) de les coses planes; meravella no humana, ans divina, com és evident a tothom qui la pugui comprendre.”

Aquest text, al meu parer, defineix la geometria com la ciència del nombre real. No hi veig cap altra interpretació.

Plató, també, posa els incommensurables al capdavant del *Teetet*, el diàleg que concerneix *el saber*.

Tales va poder tenir un coneixement intuïtiu del seu teorema representant en un pla la imatge de proporcions numèriques:

$$\begin{array}{ccc} \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot & \cdot \\ & & & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & & & & \\ & & & & & & & & & & & \end{array} \quad (3)$$

Si, com suposo, Pitàgores va construir un triangle rectangle amb dos triangles semblants per tal de formar mitjanes proporcionals, si va obtenir així el que sabia que no es podia obtenir amb nombres —una mitjana proporcional entre un nombre i el seu doble—, llavors el to d'exaltació que distingeix tota evocació de la geometria, i especialment dels incommensurables, s'entén molt bé. Trobar en els nombres relacions que permetin de conèixer per endavant el caràcter (parell, senar, quadrat, etc.) de nombres que hom no ha format —i trobar relacions no numèriques tan exactes com les relacions entre nombres— heus ací dues coses embriagadores.

És clar, aquestes suposicions impliquen que la noció de proporció, tal com es troba al llibre V d'Euclides, ha de ser molt anterior a Eudox. És el que volia suggerir en indicar que Eudox és d'origen pitagòric. La filosofia de Plató és intel·ligible, sense una tal teoria. Eudox era contemporani seu; però cap tradició, cap “internal evidence” (em sembla) no indica que hagués rebut durant la seva vida cap revelació d'un contemporani. ¿Hauria posat en boca de Sòcrates l'al·lusió a la diagonal del quadrat que t'he recordat si hagués estat, en temps de Sòcrates, un objecte d'escàndol?

Que les demostracions daten dels incommensurables, vet aquí, al contrari, el que crec ben de gust.

Fixa't que pot molt ben ser que hi hagués hagut catàstrofe i escàndol, en els esperits poc científics i poc filosòfics. És fins i tot més que probable. Qui sap si la demostració per parell igual a senar no fou el model de les demostracions provant una tesi i la contrària (base de la sofística), que van pul·lular al segle V i van desmoralitzar Atenes.

No és pas fàcil que ens entenguem, pel que fa a Nietzsche. No m'inspira cap inclinació a tractar-lo a la lleugera; només una repulsió invencible i gairebé física. Fins i tot quan expressa coses que penso, m'és literalment intolerable. M'estimo més de creure, perquè m'ho diguin, que és un gran home que no pas anar-ho a veure; ¿per què hauria d'acostarme al que em fa mal? A més, no veig pas que un amant de la saviesa que acaba com acaba ell pugui ser vist com a havent reeixit. Admetent que en el seu cas poden haver-hi intervingut factors físics, el que escau als desgraciats és un xic d'humilitat, no pas un orgull fora mida. Si la desgràcia suscita l'orgull com una mena de compensació, hi ha aquí un fenomen que mereix pietat, no pas estima, i menys encara admiració.

¿Com, sobretot, admetre que hagi pogut comprendre res de Grècia? (Per començar, ¡mira que posar les seves esperances en Wagner per ressuscitar-la!...) Es va evidentment descriure a si mateix amb el nom d'home dionisiac; però, si això hagués estat cert, Grècia s'hauria enfonsat com ell.

Es va equivocar del tot pel que fa a Dionisos —i ja no parlem de l'oposició a Apol·ló en què el considera, que és pura fantasia, car els grecs els barrejaven en els mites, i de vegades semblaven identificar-los. ¿No va tenir en compte el que diu Heròdot —i aquest sabia el que es deia— que Dionisos és Osiris? Per tant, és el Déu que l'home ha d'imitar per salvar l'ànima, el que s'ha igualat a l'home en la sofrença i la mort, i a qui l'home pot i ha d'igualar-se en la perfecció i la felicitat. Exactament com el Crist.

La desmesura, l'embriaguesa còsmica i Wagner no hi tenen res a veure, aquí.

No puc acceptar cap interpretació catastròfica de Grècia i de la seva història, ni que es digui que s'aferraven “desesperadament” a la proporció i tenien un sentiment intens de la desproporció entre l'home i Déu. (¿No eren pas hebreus!) Certament, tenien una concepció dolorosa de l'existència, com tothom qui té els ulls oberts; però el seu dolor tenia un objecte; tenia un sentit *en relació a* la felicitat per a què l'home és fet, de què el priven els durs constrenyiments d'aquest món. No els agradaven gens ni la desgràcia, ni la catàstrofe, ni el desequilibri. Mentre que en tants de moderns (especialment en Nietzsche, crec) hi ha una tristor lligada a la privació del sentit de felicitat; tenen necessitat d'anorrear-se. Al meu parer, no hi ha cap angoixa, en els grecs. És el que me'ls fa més estimables. Mai, lluitant contra l'angoixa, no se'n produeix, de serenor; la lluita contra l'angoixa només produeix noves formes d'angoixa. Ells, de bon començament, tenien la gràcia.

Per a respondre a la qüestió del misticisme a Grècia, cal que ens entenguem. Hi ha gent que tenen simplement estats d'èxtasi; n'hi ha d'altres que, d'aquests estats, en fan un objecte gairebé exclusiu d'estudi, els descriuen, els classifiquen, els provoquen en la mesura del possible. Els que hom anomena generalment místics són els segons; és per això, crec, que sant Francesc no és considerat com a tal. En aquest segon sentit, la mística es va introduir en la civilització hel·lènica amb els gnòstics i els neoplatònics —potser, com suposes, no pas sense influència dels “gimnosofistes”. És possible que en l'alta època els grecs s'haguessin abstenut voluntàriament d'aquests estudis, considerant que hi ha coses que cal no formular, i estenent el secret, per a certes coses, fins al diàleg de l'ànima amb si mateixa. En aquest cas, al meu parer, diguem-ho entre parèntesis, haurien tingut completament raó; admiro santa Teresa, però si no hagués escrit res mereixeria, a parer meu, més admiració. Però que tenien estats d'èxtasi i els atorgaven un alt valor, no n'hi pot haver dubte. Els escrits de Plató en testimonien prou. (D'altra banda, el paper que atribueix a l'amor n'és prou característic.) I quan, en fer l'elogi de la *mania* (follia) provinent dels déus, diu que Dionisos inspira la *mania* dels misteris, no veig pas com interpretar aquest passatge sense suposar-hi estats extàtics. Car no es pot pas tractar d'estats col·lectius semi-delirants. Quan uns ritus combinats amb instruccions van acompanyats d'estats extàtics, això implica, em sembla, pràctiques místiques.

A propòsit d'això, no es pot pas separar Èsquil de la resta del pensament grec perquè hagués estat iniciat a Eleusis; car era el cas de pràcticament tothom. Diògenes el Cínic no en va ser; això formava part del seu cinisme. És verament un signe que n'era tothom. Parlo dels qui compten.

Hi ha al *Fileb* un passatge ben singular. “És un present dels déus als homes, em sembla, caigut del cel gràcies a algun Prometeu alhora que un foc molt lluminós; i els antics (*palaioi*), que valien més que nosaltres i habitaven més a prop dels déus, ens van transmetre aquest oracle; a saber, que totes les coses que diem que han estat sempre són compostes de l'u i del nombre i tenen com a [propietats] inherents <el límit i l'il·limitat>.” (El que segueix explica que en cada objecte de recerca cal trobar-hi la idea única que el domina, després passar al “nombre”, és a dir, posar un cert nombre d'idees

permetent de qualificar i ordenar totes les coses abraçades per aquesta única idea; i, un cop acabat aquest treball, solament llavors, passar a la diversitat il·limitada de les coses en qüestió. Exemple: 1r, el so; 2n, el greu i l'agut, els intervals, etc.; 3r, els sons. I diu que els moderns no se'n saben servir, d'aquest mètode.) Aquest passatge sona a pitagòric; però els pitagòrics eren massa recents per a ser aquests *palaioi*. Es tracta, doncs, o bé dels habitants pre-hel·lènics de Grècia, o bé d'un país estranger, sens dubte Egipte. Però el to (déus, Prometeu, oracle, etc.) suggereix una transmissió religiosa. Sens dubte, deu ser l'orfisme; i potser, per tant, la doctrina dels misteris. Tenim aquí la prova, en tot cas (que ningú, que jo sàpiga, no ha assenyalat), que el que forma la part més original, als nostres ulls, de les doctrines pitagòrica i platònica és d'origen molt antic. Aquesta concepció del nombre com a formant una mena de mitjana entre la unitat (que és el propi del pensament) i la quantitat il·limitada (*apeiros*), que es dona en l'objecte, és singularment lluminosa. El sentit indicat (u → nombre → il·limitat) exclou completament el que en diem inducció i generalització. És remarcable que aquest mètode hagi estat escrupulosament observat per la ciència grega.

De la mateixa manera, la proporció, en les coses visibles, permet al pensament de copsar d'un sol cop una diversitat complexa en què, sense l'ajut de la proporció, es perdria. L'ànima humana viu exiliada en el temps i l'espai, que la priven de la seva unitat; tots els procediments de purificació vénen a deslliurar-la dels efectes del temps, de manera que així arribi a sentir-se gairebé a casa en el seu lloc d'exili. El sol fet de poder copsar d'un sol cop una multiplicitat de punts de vista d'un mateix objecte fa l'ànima feliç; però cal que la regularitat i la diversitat siguin combinades de tal manera que el pensament es trobi sens parar a punt de perdre's en la diversitat i sens parar salvat per la regularitat. Els objectes fabricats a aquest efecte, però, no són pas prou; el pensament aspira a concebre el món com a anàleg a una obra d'art, a l'arquitectura, a la dansa, a la música. A aquest efecte, cal trobar-hi la regularitat dins la diversitat, és a dir, proporcions. No podem admirar cap obra d'art sense creure'ns-en d'alguna manera l'autor i, en cert sentit, esdevenir-lo; igualment, en admirar l'univers com si fos una obra d'art, n'esdevenim en certa manera l'autor. En resulta una purificació de les passions i dels desigs, que tenen a veure amb la situació particular d'un petit cos humà en el món, i ja no tenen sentit quan el pensament pren per objecte el món. Ara, les proporcions són indispensables, a aquest efecte, car sense elles no pot haver-hi equilibri entre el pensament i una matèria diversa, complexa i canviant. D'altra banda, no tenen pas cap valor en si, sinó solament en la mesura que són aplicades a les arts, per una part, i a les ciències de la natura, per l'altra. Aplicades així, arrenquen l'esperit dels desigs i el duen a la contemplació, que exclou els desigs. (Tot això, és clar, no es basa pas en textos, ni de bon tros.) La mesura, l'equilibri, la proporció i l'harmonia constituïen als ulls dels grecs el principi mateix de la salvació de l'ànima, perquè els desigs tenen per objecte l'il·limitat. Concebre l'univers com un equilibri, una harmonia és, així, fer-ne com un mirall de la salvació. En les relacions entre homes, també, el bé consisteix a eliminar l'il·limitat; la justícia és això (que només es pot definir per la igualtat, llavors). I, igualment, en les relacions d'un home amb si mateix. Sobre "la igualtat geomètrica" com a llei suprema de l'univers alhora que com a condició de la salvació de l'ànima, hi ha un text en el *Gòrgies*. Aquestes nocions constitueixen, em sembla, l'atmosfera de les tragèdies d'Èsquil.

Si per sentiment de desproporció entre el pensament i el món entenies el sentiment d'estar exiliat en el món, llavors sí, els grecs el van tenir intensament, el sentiment que l'ànima està exiliada. És per ells que va passar al cristianisme. Però un tal sentiment no comporta cap angoixa, només amargor. Més que més si —com n'estic convençuda—, en cas

que els estoics no haguessin inventat res ans només reproduïssin en el seu llenguatge el pensament de l'orfisme, de Pitàgores, Sòcrates, Plató, etc., es pogués dir que per a l'ànima aquest lloc d'exili és precisament la seva pàtria només que la sàpiga reconèixer. Qui sap si, en l'*Odissea*, la història d'Ulisses desvetllant-se a Ítaca sense reconèixer-la no és un símbol, a aquest efecte. L'*Odissea* està evidentment farcida de símbols filosòfics (sirenes, etc.) Els grecs van tenir més que cap altre poble el sentiment de la necessitat. És un sentiment amarg, però que exclou l'angoixa.

No admetré mai, d'altra banda, que ningú al segle XIX en compregués res, de Grècia. Moltes qüestions queden, així, resoltes. La teva tesi que la doctrina d'un artista no té efecte sobre el seu art no em sembla pas sostenible. Que tingui, als ulls i a les mans, problemes que exigeixin una atenció exclusiva de part seva, d'acord. Però són justament aquests problemes que té als ulls i a les mans el que, penso, depèn de la seva concepció del món i de la vida humana. Això només s'aplica, certament, als qui són ben bé de primer ordre. A mi, però, els altres no m'interessen gaire. No crec pas que es pugui sostenir que l'art de Giotto, per només citar-lo a ell, no tingui cap relació amb l'esperit franciscà. Pel que fa a la ciència, igualment, no penso pas que es pugui considerar indiferent el fet que Galileu fos platònic. De manera general, no crec pas que cap home de ben bé primer ordre accepti una concepció de la vida humana, del bé, etc., des de fora, a l'atzar (tot i que pugui acceptar així una etiqueta), ni que en un tal home cap forma d'activitat no tingui cap relació estreta amb totes les altres. El misteri del molt gran art, precisament, és que la doctrina de l'artista passa a les seves mans. Importa ben poc que alhora pugui, o no, expressar-la amb paraules.

Si m'has de contradir, en cas d'haver jo comprès la teva carta de setze pàgines, no cal pas que ho facis: no la vaig comprendre. Això no em va pas impedir, com has vist, de resumir-la². Deus haver remarcat amb quina habilitat diabòlica vaig redactar aquest resum per tal de suggerir que només hi ha Fermat, Gauss i tu. El teu sentit de les proporcions se'n deu haver sobtat. Sabia, però, que rectificaries les coses. Envia-me'n més, de cartes d'aquesta mena, si te'n ve la inspiració. M'agrada molt, això. Ho llegeixo conscienciosament moltes vegades. És completament pur i desinteressat, car no en trauré pas mai cap tesi.

Espero que, quan exposaves a l'Artin el teu criteri de discerniment del que és art i el que no, cap cigala no es trobés per allà. Car si cap cigala ha informat les Muses d'una tal impietat, et castigaran. No són pas clements, amb qui no les respecta.

Fraternalment,

Simone

Notes:

(del traductor) André Weil havia estat enviat en missió científica als països nòrdics. En entrar França en guerra, es trobava a Finlàndia. Quan aquest país fou atacat per Rússia, sospitaren que era espia, i decidiren d'expulsar-lo. Vers la fi de gener de 1940, fou embarcat amb destinació a Anglaterra i, després, reembarcat cap a França. Arribat que fou a l'Havre el 2 de febrer, fou inculpat d'insubmissió i retingut tres setmanes a la presó de l'Havre. Després, fou transferit a la presó de Rouen, on pogué treballar. Entre visites, Simone Weil li escrivia, al més sovint de

matemàtiques, o de temes que no tinguessin res a veure amb la situació. Volia distreure'l, però també renuar l'entesa intel·lectual que els havia unit d'infants i adolescents. Del conjunt de cartes, l'edició en tria dues, l'una del germà, i l'altra de Simone responent-hi.

- (1) (de l'edició) Aquest cèlebre problema consistia a haver de doblar, en volum, un altar cúbic. Segons Eratòstenes, citat per Eutocius, l'oracle ordenà als delians que doblesin un dels seus altars. No sabent com posar-s'hi, van recórrer a l'Acadèmia. Però, en realitat, el problema ja havia estat posat molt abans.

- (2) (de l'edició) Es tracta d'un text compost per Simone Weil mitjançant extractes de la llarga carta que li havia adreçat son germà el 26 de març, que versava principalment sobre la teoria de nombres. Aquest text anava, molt probablement, destinat a l'advocat encarregat de defensar André Weil davant el tribunal militar.

- (3) (del traductor) En la figura, el tercer punt (començant per dalt) dels col·locats en vertical va unit per un segment amb el setè punt (començant per l'esquerra) dels col·locats en horitzontal, i el cinquè punt dels verticals hi va amb el tretzè dels horitzontals.
(Ens sap greu, però encara no sabem treballar amb gràfics. És per això que deixem aquesta feina, a fer damunt paper, per al lector que hagi imprès el text.)